

מראי מקומות - יומא

עו:

הנאה כל הנאה אסורה ואפילו אם סיכה אינה כשתיה אסור בגלל ההנאה שבוה]. אלא שכולם מדרבנן. ושיטת הריטב"א בשם רבינו תם שבתרומה דין שסיכה כשתיה הוא מדאורייתא, וביום הכיפורים אינו אלא מדרבנן מזה לאיסורים אחרים. ולפי הריטב"א קשה שאלת התוספות מדוע הגמרא בשבת מביאה את הפסוק של 'ותבא כמים בקרב' וכו' אחרי הפסוק מהתורה של 'ולא יחללו', וצריך עיון. ועיין חידושי מרן רי"ז הלוי בקונטרס כאן. ושיטת הארחות חיים (הובא בב"י י"ד קי"ז) שאסור לסוך בשרו בחלב או בחזיר משום שסיכה כשתיה, ונראה שסובר שהוא הדין בכל איסורי תורה.

ג. אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר

הקשה הריטב"א, מדוע הגמרא קוראת לזה רק זכר, ואם משום שכל האיסור אינו אל מדרבנן, והפסוק הוא אסמכתא הרי בכמה מקומות בתלמוד, מביאה הגמרא אסמכתא ולא כתוב שם שזו רק זכר לדבר. ותירץ לפי שאין הכתוב מדבר בענין שתיה וסיכה ממש, אלא זה משל לקללה הנכנסת בקרבם של רשעים, ואין להביא ראייה גמורה מפסוק שנאמר בדרך משל. והביא מהתוספות (והוא בתוספות ישנים כאן) שהוא מפני שאפשר לפרש את הפסוק הפוך, שהמים הם מבחוץ כמו שהשמן מבחוץ, וכפי ששאלו לרב זוטרא, לכן זה רק זכר, וכתב על זה הריטב"א, ולא נהירא.

א. דבר הבא מן התירוש

פירש רש"י, מן הענבים. והקשה המהרש"א, שהרי מדאורייתא רק יין חייב במעשה, ובפסוק עצמו כתוב 'מעשר דגנך תירשך ויצהרך' ואם כן מוכח שתירוש הכוונה ליין ולא לענבים, ומדוע הגמרא שואלת מ'ותירוש ינובב בתולות' ולא מהפסוק הזה. ולכן פירש שהגמרא סברא שתירוש הוא דוקא יין חדש שהוא מתוק, ועל זה השאלה מהפסוק 'ותירוש ינובב בתולות' שמשמע שתירוש הוא משכר והרי יין חדש הוא אינו משכר. והגמרא תירצה שדבר הבא מן התירוש שיין ישן הוא בא מן החדש. והגבורת ארי הביא מהיראים, שאפילו שחיוב תרומה ומעשר מן התורה הוא רק בדגן תירוש ויצהר, חיוב מעשר שני נוהג בכל הפירות מן התורה, ולפי זה מתורצים דברי רש"י שאין ראייה מהפסוק 'מעשר דגנך תירשך ויצהרך' שתירוש הוא יין שהפסוק הזה מדבר במעשר שני.

ב. מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים

כתבו התוספות ישנים, שאין ללמוד מכאן לשאר דיני תורה שסיכה כשתיה, שלא מצאנו את הדין שסיכה כשתיה אלא לענין יום הכיפורים [ולכאורה קשה, שבגמרא בנדה (לב) מבואר שגם לענין תרומה נאמר הדין שסיכה כשתיה]. אבל בתוספות (עו. ד"ה דתנן) כתבו שסיכה כשתיה ביום הכיפורים ובתרומה, ובכל איסורי הנאה [ולכאורה קשה, שבאיסורי